

Pentti Arajärvi

Järjestöjen liikkumatila ja
mahdollisuudet suhteessa
sisämarkkinoihin

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto

Unionin uusi perussopimus ja
yleishyödylliset palvelut

8.4.2008

Sisämarkkinavapaudet

- EY:n perustamissopimuksessa tunnustetut taloudelliset perusvapaudet ovat EU-oikeuden ”(super)perusvapauksia”
- EY-tuomioistuimen tulkitsee perusvapauksien ulottuvuuksia ja on tärkeä (tärkein) toimija tässä suhteessa
- Sijoittautumisvapaudesta tai palvelujen vapaasta liikkuvuudesta ei vielä ole laajasti sovellettavaa, yli sektorirajojen ulottuvaa EU-sääntelyä
- Toimivat palvelujen sisämarkkinat eivät ole vielä toteutuneet
- Perusoikeuksien merkitys lisääntynee EU-oikeudessa!

- Sisämarkkinavapaudet ovat kauppaa- ja elinkeinopoliittisia
- Ne rakentuvat pääosin taloudellisille arvoille ja tavoitteille
- Hyvinvointi ja sitä koskeva sääntely rakentuu sosiaali- ja terveystaloudellisille ja muille hyvinvointipoliittisille tavoitteille
- Tavoitteet ovat usein ristiriidassa, mutta samalla toistensa edellytyksiä. Molemmat pitäisi toteuttaa mahdollisimman optimaalisesti
- Sisämarkkinavapauksia voidaan rajoittaa. EU-oikeudessa rajoittamisen edellytykset säädelty

Sisämarkkinavapauksien rajoittaminen

- Rajoitetaanko kansallisella sääntelyllä tms. palvelujen tarjoamisen vapautta
- Onko rajoitukselle objektiiviset syyt (esim. kansanterveys, “sosiaaliturvajärjestelmän taloudellisen tasapainon vaarantuminen vakavalla tavalla”)
- Onko rajoitus syrjimätön, välttämätön ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.
- Sisämarkkinavapauksien rajoittamisen yleensä paremmin mahdollista, kun on kytkentä perusoikeuksiin kuin tilanteissa, joissa rajoituksella ei ole perusoikeuskytkentää
- Tapauskohtaista päätöksentekoa
- Viimeinen sana yleensä tuomioistuimilla

PERUSOIKEUKSIA

- yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltö (6 §)
- oikeus työhön ja elinkeinovapaus (18 §)
- oikeus sosiaaliturvaan (19 §)
- oikeusturva (21 §)

Kuntien palvelutuotanto

1. Kunnan oma palvelutuotanto (julkinen ja yksityinen)
 2. Kuntien yhteistuotanto
 - pakolliset ja vapaaehtoiset kuntayhtymät
 - kuntien yksityisoikeudellinen yhteistyö
 3. Ulkoistaminen
 - tilaaja–tuottaja -malli
 - liikelaitos
 - ostopalvelu
 - palveluseteli
- Ulkoistaminen johtaa kilpailuttamiseen ostopalveluissa, liikelaitoksessa ja usein tilaaja–tuottaja -mallissa.

Hyvinvoinnin rahoitus

1. Verotus (PL 81 ja 121 §)
vähimmäisetuudet, palvelut, tutkintotavoitteinen opiskelu
2. Palvelumaksut (PL 81 §)
 - maksuttomat palvelut (tahdosta riippumattomat, ehkäisevät ja tutkintotavoitteinen opiskelu)
 - tasamaksut (tasa-arvoisuus, kalliimpien kustannusten torjunta, matala kynnys käyttöön)
 - ansioon suhteutetut maksut (ylläpidon tarjoavat ja ansioiden hankinnat mahdolliseksi tekevät palvelut)
 - kustannukset kattavat maksut (tilattu koulutus, katto ansioon suhteutetuille maksuille)
3. Vakuutusmaksut
ansioon suhteutettujen etuuksien tai etuuksien ansio-osien rahoitus

Julkisen tehtävän siirtäminen (PL 124 §)

- lainsäädännöllä tietyille organille määrätty tehtävä
- tehtävän siirtäminen muulle kuin hallintoviranomaiselle

1. Julkiset hallintotehtävät

- lailla tai lain nojalla
- tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi
- ei vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai hyvää hallintoa

2. Julkiset palvelutehtävät

- kuten hallintotehtävä, mutta usein lain nojalla (KuntaL 2.3 §, kunnat itse tai yhdessä tai hankkimalla muualta)

3. Merkittävä julkisen vallan käyttö

- ei siirrettävissä muulle kuin hallintoviranomaiselle
- kyse itsenäisestä harkintavallasta pakkovallan käyttöön
- puuttuu perusoikeuksiin

Julkiset hankinnat

- hankintalain tarkoitus: kilpailun aikaansaaminen ja syrjimätön kohtelu
- lainsäädäntö koskee julkista valtaa laajasti ymmärrettynä ja kynnysarvon ylittäviä hankintoja
- käytettävä kilpailutusmahdollisuudet
- hyväksyttävä kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin
- väärän menettelyn seurauksena voi olla vahingonkorvaus, päätöksen poistaminen tai soveltamatta jättäminen sekä hyvitysmaksu

Sosiaaliturvan kilpailutuksen ongelmat

- Tuotteistamisen ongelmat
 - laatutekijöiden huomioon ottaminen
 - inhimillisten tekijöiden huomioon ottaminen
 - palveluketjujen katkominen
 - tehokkuuden mittaamisen ongelmat
 - oikeusvaltioideologian vaarantuminen (muutoksenhaku, kieli, virkavastuu, markkinoistuminen)
- Kilpailutuksen kustannukset
 - hankintamenettelyn kustannukset
 - valvontakustannukset
 - yrittäjävoitto
- Kilpailua ei synny

JULKISEN JA YKSITYISEN TOIMINNAN VERTAILU

JULKINEN TOIMINTA

- ehkäisevä oikeusturva (muutosidonnaisuus, esteellisyys, kelpoisuusehdot)
- koko yhteisön edun huomioonottaminen
- pakkotäytäntöönpano
- julkista, ei-julkista, salaista
- hallintomenettely (neuvonta, puutteen poistaminen, asiamiehen käyttö, kuuleminen, perusteleminen, selvittämisvelvollisuus yms.)

YKSITYINEN TOIMINTA

- palvelusta pidättäytyminen
- julkista/liikesalaisuus
- kauppaa ja kuluttajansuojaa koskevat säännökset (kohtuuttomat ehdot, markkinointi, kilpailun rajoitukset)

JULKINEN TOIMINTA

- valitus, ylimääräinen muutoksenhaku, oikaisu, asiakirjoitus- ja lasku- virheen korjaaminen
- oikeudenkäyntikulut eräissä tapauksissa
- kielilainsäädäntö
- EOA ja OKa valvovat
- talouden valvonta ja tarkastus julkista
- virkavastuu
- vahingonkorvausvastuu virkamiehellä laaja
- ei yleensä tuotevastuuta

YKSITYINEN TOIMINTA

- sopimuksella voidaan muuttaa, kanne yleisessä alioikeudessa, kuluttajansuoja, tietosuoja, kilpailuviranomaiset
- oikeudenkäyntikulut laajasti
- kielen osaaminen kaupallisesti perustein
- kuluttajaviranomaiset ja kilpailuviranomaiset valvovat
- talouden valvonta ja tarkastus yhteisön sisäistä
- virkavastuu toisinaan
- vahingonkorvausvastuu
- yleinen tuotevastuu

Kansalaisjärjestö

- **Rekisteröity yhdistys**

- koostuu yksilöistä 1, 2 ja 3 asteessa
- autonominen
- ei lailla perustetut
- ei rekisteröimättömät

- mutta em. voivat olla tilannekohtaisesti kuulemisen ja toiminnan tukemisen osalta kuten rekisteröidyt yhdistykset. Samoin yksityiset laitossäätiöt.

Suhde perusoikeuksiin (yhdistymisvapaus ja elinkeinovapaus) sekä kuntien asukkaiden itsehallintoon

Yleishyödyllisyys

1. Yleishyödyllisyys yleisenä käsitteenä.
2. Yleishyödyllisyys lainsäädännössä
 - 2.1. Kansallinen lainsäädäntö
 - Tuloverolain 22 §
 - Rahankeräyslain 4 §
 - Aravalain 15 a §
 - Lukuisien hallituksen esitysten perusteluissa joitakin luonnehdintoja

Tuloverolaki

22 §. Yleishyödyllinen yhteisö

Yhteisö on yleishyödyllinen, jos

- 1) se toimii **yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi** aineellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä;
- 2) sen toiminta **ei kohdistu** vain rajoitettuihin henkilöpiireihin;
- 3) se **ei tuota** toiminnallaan siihen osalliselle **taloudellista etua** osinkona, voitto-osuutena taikka kohtuullista suurempana palkkana tai muuna hyvityksenä.

Yleishyödyllisenä yhteisönä voidaan pitää muun muassa maatalouskeskusta, maatalous- ja maamiesseuraa, työväenyhdistystä, työmarkkinajärjestöä, nuoriso- tai urheiluseuraa, näihin rinnastettavaa vapaaehtoiseen kansalaistyöhön perustuvaa harrastus- ja vapaa-ajantoimintaa edistävää yhdistystä, puolueräkisteriin merkittyä puoluetta sekä sen jäsen-, paikallis-, rinnakkais- tai apuyhdistystä, niin myös muuta yhteisöä, jonka varsinaisena tarkoituksena on valtiollisiin asioihin vaikuttaminen tai sosiaalisen toiminnan harjoittaminen taikka tieteen tai taiteen tukeminen.

Aravalaki, 15 a § Yleishyödyllisyys

1. yhteisön toimialana on rakennuttaa ja hankkia vuokra- ja asumisoikeusasuntoja sekä vuokrata niitä **sosiaalisin perustein**
2. tavoitteenaan **hyvät ja turvalliset asuinolot kohtuullisin kustannuksin**
3. asunnot **julkisesti** haettavia
4. yhteisö **ei tulouta** omistajalleen **muuta** kuin omistajan yhteisöön sijoittamille varoille lasketun **kohtuullisen tuoton**, joka on vähintään kaksi prosenttiyksikköä suurempi kuin valtion viiden vuoden obligatiolainan korko
5. yhteisö **luovuttaa vapautuvia** asuntoja vain asunnossa asuvalle vuokralaiselle taikka yhteisölle, jonka toimialaan kuuluu vuokra-asuntojen tarjoaminen (eräitä poikkeuksia)
6. yhteisö järjestää asuntojen omistuksen siten, että vuokrien tai **käyttövastikkeiden tasaus** on mahdollista, eikä järjestele yhteisön rakennetta siten, että vastuun kantaminen taloudellisiin vaikeuksiin joutuneista vuokra- tai asumisoikeustaloista vaarantuu
7. yhteisö **ei ota** muita kuin 1 kohdassa tarkoitettuun toimintaan liittyviä **riskejä**
8. yhteisön osakkeet tai osuudet **eivät ole julkisen kaupankäynnin kohteena**

Rahankeräyslaki 4 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *yleishyödyllisellä toiminnalla* toimintaa
yleistä sosiaalista, sivistyksellistä tai
aatteellista tarkoitusta varten taikka muuta
yleistä kansalaistoimintaa

Yleishyödyllisyys

1. toiminnan **tarkoituks** on vaikuttaa valtiollisiin tai sosiaalisiin, sivistyksellisiin tai muihin yhteiskunnallisesti tärkeisiin asioihin tai tyydyttää niitä koskevia tarpeita. Toiminta on **yhteiskunnallisesti hyväksyttävää**, yhteiskuntaa kokonaisuudessaan palvelevaa ja sen taloudellisten tavoitteiden toteuttamiseen tähtäävää,
2. toiminta on valtakunnallisesti **kattavaa** tai vakiintuneen muodon saavuttanutta sekä pysyvää **eikä kohdistu** rajoittuneeseen henkilöpiiriin,
3. toiminta **ei tavoittele voittoa** ja mahdollinen ylijäämä käytetään palvelujen ylläpitämiseen ja kehittämiseen tai hintojen alentamiseen,
4. toiminta **ei tuota** osallisille **taloudellisia etuja** tai omistajalle jaettava voitto on kohtuullinen,
5. toiminta **ei kilpaile** voittoa tavoittelevien elinkeinon harjoittajien kanssa tai alalla ei ole kilpailua,
6. yhteisön pääasiallinen toiminta **ei ole liiketoimintaa** ja
7. yleishyödyllisen **toiminnan erityisluonteesta** riippuen voidaan lisäksi asettaa rajoituksia esimerkiksi omaisuuden luovuttamiseen, riskinottoon, yrityksen omistajuuteen ja muihin vastaaviin seikkoihin liittyviä rajoitteita.

jatkuu

Yleishyödyllisyys jatkuu

Yhteisölainsäädäntö

EY-sopimuksen 86.2 artikla yleistä taloudellista etua koskevat palvelut (yleishyödylliset palvelut)

- ne palvelevat yhteiskuntaa kokonaisuudessaan ja tähtäävät sen taloudellisten tavoitteiden toteuttamiseen
- palvelun on oltava suoraan hyödyllinen yhteiskunnalle kokonaisuudessaan
- Euroopan yhteisön tuomioistuin: yrityksen on tarjottava tiettyä palvelua yhdenmukaisin perustein koko maassa, vaikka yksittäiset sopimukset eivät olisikaan kannattavia.

Yleishyödyllisyys jatkuu

Yhteisölainsäädäntö

Komission tiedonanto Yleishyödylliset sosiaalipalvelut Euroopassa (KOM 2006 177 lopullinen)

- **eivät ole oma oikeudellinen kategoriansa** vaan osa yleistä taloudellista etua koskevista palveluista
- **yhteisvastuuperiaatteeseen** pohjautuva toiminta, mitä riskien valikoimattomuus edellyttää, tai maksullinen suoritteiden vastaanottomuus yksilötasolla;
- **moniarvoinen ja yksilöllinen luonne**, johon kuuluu erilaisten välttämättömien tarpeiden täyttäminen perusoikeuksien takaamiseksi ja kaikkein heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden suojelemiseksi;
- **voittoa tavoittelematon luonne**; tavoitteenaan erityisesti kaikkein vaikeimmanlaatuisten tilanteiden hoitaminen, ja usein syyt ovat historiallisia;
- **vapaaehtoistyöntekijöiden osallistuminen**, mikä on osoitus kansalaisaktiivisuudesta;
- (paikallisen) **kulttuuriperinteen** selvä merkitys; tämä näkyy erityisesti palvelun tarjoajan ja vastaanottajan läheisyytenä, jonka ansiosta viimeksi mainitun erityistarpeet voidaan ottaa huomioon;
- **epäsymmetrinen suhde palvelun tarjoajien ja vastaanottajien välillä**; sitä ei voida pitää ”normaalina” palveluntarjoajana ja kuluttajan välisenä suhteena, koska maksaja on kolmas taho.

Kuudes arvonlisädirektiivi

13 artikla *Maan alueella myönnettävät vapautukset*

A. Tietyille **yleishyödyllisille** toiminnoille myönnettävät vapautukset

1. Jäsenvaltioiden on **vapautettava verosta** jäljempänä luetellut liiketoimet edellytyksillä, joita ne asettavat vapautusten oikeaksi ja selkeäksi soveltamiseksi sekä veropetosten, veron kiertämisen ja muiden väärinkäytösten estämiseksi, edellä sanotun kuitenkaan rajoittamatta yhteisön muiden säännösten soveltamista: kohdat a-q
2. a) **Jäsenvaltiot voivat asettaa** vapautuksen myöntämiselle muiden yhteisöjen kuin julkisoikeudellisten laitosten osalta kussakin **yksittäistapauksessa yhden tai useamman** seuraavista ehdoista:
 - kyseisten yhteisöjen tarkoituksena **ei saa olla järjestelmällinen voiton tavoittelu**, eikä mahdollisesti syntynyttä **voittoa saa koskaan jakaa**, vaan se on käytettävä tarjottujen palvelujen ylläpitämiseksi tai kehittämiseksi,
 - yhteisöjen johdossa ja hallinnossa toimivien henkilöiden on toimittava pääasiallisesti **vapaaehtoisuusperiaatteella**, eikä heille saa omassa toiminnassaan tai välikäsien kautta koitua välitöntä tai välillistä hyötyä toiminnan tuloksesta,
 - yhteisöjen on **sovellettava viranomaisten vahvistamia hintoja** tai sellaisia hintoja, jotka eivät ylitä vahvistettuja hintoja, taikka sellaisten liiketoimien osalta, joiden hintoja ei ole vahvistettava, alhaisempia hintoja kuin niitä, joita arvonlisäveroa maksavat kaupalliset yritykset veloittavat vastaavista liiketoimista,
 - vapautukset **eivät saa johtaa** arvonlisäverovelvollisia kaupallisia yrityksiä haittaavaan **kilpailun vääristymiseen**;

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/123/EY, palveluista sisämarkkinoilla

2. Tätä direktiiviä ei sovelleta seuraaviin toimiin:

a) muut kuin **taloudelliset yleishyödylliset** palvelut;

(17) Tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvat ainoastaan **taloudellista vastiketta** vastaan suoritettavat palvelut. Yleishyödylliset palvelut eivät kuulu perustamissopimuksen 50 artiklassa vahvistetun määritelmän piiriin, eikä niihin näin ollen sovelleta tätä direktiiviä. **Yleistä taloudellista etua koskevat palvelut ovat taloudellista vastiketta vastaan suoritettavia palveluja ja kuuluvat siksi tämän direktiivin soveltamisalaan.** Tietyt yleistä taloudellista etua koskevat palvelut esimerkiksi liikenteen alalla jäävät kuitenkin direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, eikä tässä direktiivissä esitettyä palvelujen tarjoamisen vapautta sovelleta tiettyihin muihin yleistä taloudellista etua koskeviin palveluihin, joita saattaa olla esimerkiksi postipalvelujen alalla. Direktiivi ei koske yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen rahoitusta, eikä sitä sovelleta järjestelmiin, joilla jäsenvaltiot myöntävät tukia erityisesti sosiaalialalla yhteisön kilpailusääntöjen mukaisesti. Direktiivissä ei käsitellä yleishyödyllisiä palveluja koskevan komission valkoisen kirjan seurantatoimia.

Yleishyödyllisyys jatkuu

Yleishyödyllisyyden sääntely

- yleisen yleishyödyllisyyden sääntelyn tarkoituksenmukaisuus
- vai erillinen määrittely (yhdistävät ja erottavat tekijät)
 - aatteellinen toiminta
 - elinkeinotoiminta
 - verotus
- vai ei määrittelyä ?

EY-sopimuksen 86 art.

2. Yrityksiin, jotka tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, sekä fiskaalisiin monopoleihin sovelletaan tämän sopimuksen määräyksiä ja varsinkin kilpailusääntöjä siltä osin kuin ne eivät oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä yrityksiä hoitamasta niille uskottuja erityistehtäviä. Kaupan kehitykseen ei saa vaikuttaa tavalla, joka olisi ristiriidassa yhteisön etujen kanssa.

Yleishyödyllisyys

Yhdistykset ovat **aatteellisia** toimijoita

Yleinen yleishyödyllisyyden määritelmä ei ole tarkoituksenmukainen, vaan on kussakin tilanteessa käytettävä sitä varten soveltuvaa määritelmää

Suomessa ei **yleishyödyllisen palvelun** käsitettä.

EY-sopimuksen 86(2) art. sallii erityis- ja yksioikeudet julkisiin palveluihin

Yhteisöoikeudessa yleishyödyllisyyden käsite muotoutumassa

- **voittoa** tavoittelematon tai jakamaton
- **ei-taloudellista** toimintaa (ei vastikkeellista = ei palvelua EY-sopimuksen 50 art. mielessä)
- **vapaaehtoistoimintaa**
- **yhteisvastuullista**, yhteiskunnan kannalta toteuttavat sen taloudellisia tavoitteita
- usein **heikoimpien suojelua**
- **hyödyllistä yhteiskunnalle** kokonaisuudessaan

Lainsäädäntöä kehitettävä yleishyödyllisyyden suhteen johdonmukaisesti ja oikeusjärjestelmän kokonaisuus huomioon ottaen

Rajoitetun voitonjaon yhteisö

- **osakeyhtiö tai osuuskunta**
- voidaan käyttää **yleishyödyllisyyden luottamuksen** lisäämiseksi
- toimivat **kilpailussa** (tai erityis- tai yksinoikeusasemassa)
- **verotettavaa** elinkeinotoimintaa
- **lainsäädäntö** perustamisesta, pääoman hankinnasta, voitonjaon ehdoista, käyttöomaisuuden myymisestä ja yhteisön purkamisesta
- TaVM 26/2006

Verotus

1. Järjestöjen verotuksen tavoitteet ja verotuskäytäntö
2. Järjestöjen jäsenten verotus
 - mm talkootyö
3. Verotusmenettely
 - verotuskäytännön muutos ja tulkintojen vakauttaminen (oma lomake ja uusi verotusohje)
 - ohjeen turvattava varainhankinta ja yleishyödyllisyyden menettämisen kynnys korkeaksi
 - verotusmenettelyn keskittäminen yhteen toimipisteeseen
 - seuranta ja neuvottelukunnan toimeenpanema arviointi v. 2008

Verotus

Tuloverolain perustelut (HE 40/1974 vp): aatteellisen ja elinkeinotoiminnan **erottaminen**

Elinkeinotoimintakin voi olla järjestön kannalta **yleishyödyllistä** ja **tarkoitusta toteuttavaa**

Elinkeinotoiminta **verotettavaa**

Tarkkaan ottaen laki **ei estä** yleishyödyllisen toiminnan **voitontavoittelua**, se **kieltää voitonjaon**

Käytännössä **aina** palanen **aatteellista** toimintaa

Aatteellisen toiminnan ja järjestölähtöisen **auttamistyön** **ei** pidä (koskaan) olla **verotettavaa**

Aatteellisen toiminnan **yleishyödyllisyyden** kieltäminen verotuksessa

- 1) johtaa **ALV-verotukseen**
- 2) **erilaiseen** yleishyödyllisyyden **arvioon avustusten** antamisessa (**ongelma?**)

Aatteellinen auttaja elinkeinotoiminnassa

- **aatteellinen järjestötoiminta** – ei ongelmia avustusten suhteen
- **järjestölähtöinen auttamistyö** – ei ongelmia avustusten suhteen (kunhan ero elinkeinotoimintaa)
- **elinkeinotoiminta** – kilpailuolosuhteet tai erityis- ja yksinoikeuksia
 - toiminnan **tavoite** (yksityinen vai yhteinen hyvä)
 - **rahoitus** (julkinen maksu, käypä hinta)
 - **ammattillinen luonne** (palkkatyö – vapaaehtoistyö)
 - **päätöksentekojärjestelmä** (ammattillinen – järjestöllinen)
 - taloudellisen **tuloksen käyttö**
 - julkinen **järjestämisvastuu** – kunnan yleinen toimiala

Kansalaisjärjestöjen merkitys ja vaikuttamistavat

1. Kansalaisjärjestöt osana yhteiskuntaa

- merkitys yhteiskunnalle ja hyvinvoinnille

2. Kuuleminen ja muu vaikuttaminen

- yleinen osallistuminen lainvalmisteluun ja hallintoon
- järjestövaikutusten arviointi osaksi lainsäädäntöä

3. Kansalaisjärjestöt Euroopan unionissa

- kuulemisen vahvistaminen (tavoite)
- konsultatiivinen asema (tavoite)

Kansalaisjärjestöjen merkitys ja vaikuttamistavat jatkuu ...

4. Kansalaisjärjestö palvelujen tuottajana

4.1. Kansalaisjärjestön yleishyödyllinen toiminta ja elinkeinon harjoittaminen

- rajankäyntiä yleishyödyllisen vertaistoiminnan ja elinkeinon harjoittamisen välillä
- yleishyödyllisten palvelujen kansallinen strategia
- EU-linjauksia eri pohjalta järjestettyihin palveluihin

4.2. Kehittämisenäkökohtia

- rajoitetun voitonjaon yhtiö
- useampi tuottaja julkisille palveluille

Kansalaisjärjestöjen aseman turvaaminen ja vahvistaminen

1. Talous ja rahoitus

- järjestöjen talouden vahvistaminen
- järjestöjen autonomian varmistaminen
- tarkastelu: valtio, kunta ja EU sekä toisaalta pysyvä rahoitus ja hankerahoitus

2. Institutionaalinen tukeminen

- kansalaistoiminnan neuvottelukunta
- vaikuttamismahdollisuudet ml. EU-valmistelu
- yhteistoiminnan luominen yritystoiminnan ja verottajan suuntaan